

danjemu ravnanju za vpešno oskrbljevanje in ozdravljevanje blaznih.

Tukaj hočem navêsti nekaterih slučaje iz lastne prakse; razvidi se iz njih, da je pravo spoznanje telesne bolezni blaznega prvi in najbolj imeniten korak ozdravljanja.

Neka mlada gospica Slovenka bila je vsled revščine starišev primorana poiskati si službe v Trstu. Morala je tam opravljati težka dela; vsled presilnega napenjanja telesnih svojih moči zbolela je za hudo vročino in šenom. Mati prepelje še bolno hči v hudi zimi domú. Komaj tri dni domá, zblaznela je. Strašni občutki jo morijo ponoči in podnevi; vedno kriči, da je pogubljen, da ne sme živeti, vidi pred seboj strašanske prikazni, ki so bile vzrok njenega vednega nemira. Pripeljana v tukajšnjo blaznico kaže isti nemir in splošno nespametno vedenje. Poskuša se rešiti teh strahovitih občutkov, usmrtiti se hoče. Najprvo popije steklenico petroleuma, kar jo pripravi v smrtno nevarnost; kmalu potem se obesi na železna vrata, a bila je še o pravem času odrezana. Potem požre tri solde — in ko je bilo tudi to brez vspeha, poskuša požreti precej velik križek svojega moleka (paternoštra), katerega iz požiralnika izvleči se mi je še posrečilo. Zadaviti se hoče skoro vsak dan, a ker smo zeló na-njo pazili, ni dosegla svojega namena. Pokazala so se pa pri njej znamenja splošne brezkrvnosti. Posrečilo se mi je vsled pripravnih zdravil (katere sem ji mogel po umetnem načinu vbrizgljati v kri) odpraviti to krvno slabost; začejala se je telesno okrepčavati in postala je bolj mirna; prešle so počasi one hude morivne prikazni in začela spoznavati je napačno svoje ravnanje. Zato upam zdaj, da se popolnoma ozdravi.

Drug slučaj. 30 let star hlapec, poprej ves zdrav, pameten in trezen človek, imel je opravke v neki vasi na močvirji. Da bi poprej prišel do omenjenega kraja, se podá čez močvirje naravnost tje v hitrem teku, skače čez sto in sto grabnov ter ves spehan pije iz mlake vode in pojé slabo klobaso. Prišedšega domú strese mrzlica; v hudi vročini začne divjati, pobija vse, kar mu pride pod roke, povsod vidi hudiča, ki ga hoče zgrabiti; silno smešno se vede v govoru in v vsem svojem obnašanju. V blaznici se vsak večer ponavlja isto besno vedenje; treba ga je bilo osamotiti zato, ker je bil eden najnevarniših bolnikov. Podnevi je bolj miren, vendar popolnoma zmešan; vizije in halucinacije ga iznemirjajo neprenehoma. Ni dvomljivo, da je bila blaznost njegova nasledek hude mrzlice. Dobil je v norišnici primernih zdravil in kmalu se je popolnoma ozdravil.

Dandanes niso blaznice več vetrišnice, ampak bolnišnice morajo biti, ki se le v nekaterih stvaréh razločijo od navadnih bolnišnic, kakor to zahteva drugačno vedenje blaznih. Pa vsaj tudi bolnišnice niso vse enake; drugače so one, kjer se ozdravljajo vnanje bolezni, drugače porodnišnice, drugače za nalezljive bolezni itd.; vse pa imajo namen: ozdraviti ozdravljive, ali vsaj dobro oskrbljevati neozdravljive.

Bolniki, ki iščejo pomoči v bolnišnicah, se razdelijo v tri vrste. V prvo vrsto spadajo oni, ki vstopijo v prvič v bolnišnico, se ondi ozdravijo in se nikdar več ne vrnejo tje, — v drugi vrsti so bolniki, ki se sicer tam ozdravijo, pa sčasoma zopet iščejo pomoči, boleajo namreč za jetiko, mrzlico, revmatizmom in za raznimi unanjimi boleznimi, ki se včasih kmalu in večkrat ponavljajo in vzročujejo njih večkratni vstop v bolnišnico; — v tretjo vrsto pa spadajo oni, ki so neozdravljivi; si zaslužiti ne morejo ničesa, pa jih tudi žlahtniki njihovi ali njihove domovinske občine ne morejo oskrbljevati, ker dadó sila veliko opravila in

potrebujejo vednega nadzorstva; taki bolniki morajo tedaj toliko časa v bolnišnici ostati, da končajo ondi svoje življenje.

Enake bolnike najdemo tudi v blaznicah. Nekateri se v kratkem ozdravijo in ostanejo pa zmirno zdravi; drugi se vrnejo večkrat, posebno pijanci, ki vsled presilnega pijančevanja zblaznijo, in konečno oni ubogi neozdravljivi blazni, ki so popolnem zmešani, sebi ali družim nevarni, in zato nikdar ne smejo zapustiti blaznice.

Ni tedaj res, da le bolezni uma so neozdravljive in da se le te bolezni lože in večkrat ponavljajo, kakor druge bolezni. Imajo pa bolezni uma to posebno lastnost, da so le redkokrat ozdravljive zunaj blaznic zato, ker potrebujejo posebnih in raznovrstnih zdravstvenih pripomočkov.

V raznih deželah so tudi navadne bolnišnice razdeljene v zdravilnice in pa v hiše za onemogle in neozdravljive. V nekaterih deželah in nedavno so se tudi blaznice strogo ločile v hiše za ozdravljive in neozdravljive blazne. V zadnjem času se je pa taka ločitev opustila; spoznalo se je za boljše, da ste obe vrsti blaznih v eni hiši, pa ločeni so v raznih prostorih blaznice. Navod tej spremembi je bilo spoznanje, da potrebujejo tudi neozdravljivi blazni včasih onih pripomočkov, kakor jih je treba ozdravljivim in ravnokar zbolelim, in da mora tedaj uprava blaznice biti enaka za obe vrsti blaznih. Dalje je skoro tretjina neozdravljivih blaznih v norišnicah za raznovrstna dela jako pripravna; ta delavnost toraj v blaznicah, v katerih bivajo ozdravljivi in neozdravljivi, koristi vsem. Med neozdravljivimi so tudi nekateri taki, ki poznajo svojo bolezen, ki so prav radi v blaznici in cenijo njeno upravo. Taki bolniki raznih stanov so za ozdravljive in prebolele velike vrednosti; oni jih tolažijo in razvedrujejo ter preganjajo jim marsikatero presodke. Če tudi sami blazni, so vendar deloma zdravniki drugim blaznim. Napačno bi bilo toraj, ločiti take koristne bolnike zavoljo neozdravljivosti od ozdravljivih. Neopravičen presodek je, da je združba neozdravljivih škodljiva ozdravljivim; le posebne lastnosti bolezni, ki se pa nahajajo pri blaznih obeh vrst, imajo škodljiv upljev na bolne na umu, zatoraj je pa tudi razdelitev in ločitev bolnih po lastnostih bolezni in različnih osebnostih nepogojno potrebna.

(Dalje prihodujič.)

Mnogovrstne novice.

* Največe zemljiške davke na Českem (in sicer brez 25% priklade) plačujejo leto in dan: knez Janez Adolf Schwarzenberg 206.653 gold., knez Janez Liechtenstein in grof Ernest Waldstein čez 68.000 gld., cesar Franc Jožef in knez Mavricij Lobkovic čez 64.000 gold., knez Ferdinand Kinsky 61.637 gold., grof Clam-Galas in knez Maks Fürstenberg čez 56.000 gold. in grof Evgen Černin 53.670 gold.

* Pisavno snovo, s katero se pišejo pisma, da se ponoči vsaka napisana beseda sveti, je iznašel nek francosk kemik. Če se ta iznajdba potrdi, bilo bi mogoče tudi v največi temoti taka pisma brati. Posebno važno pa bi bilo, ako bi se dali s to iznajdbo ulični napisi v mestih pisati, ki bi se ponoči svetili in dobri kažipotni bili posebno tujcem; tudi številke na turnskih urah, ako bi se ponoči svetile, bile bi hvale vredna iznajdba.

* „Matica Hrvatska“ ima dosedaj 25.617 gld. skupnega premoženja; udov ima 1239 (350 utemeljiteljev,

889 pa letnikov). Za književna dela in za upravo potrosilo se je lani 7406 gld. Deželni zbor Hrvatski dalje je 2000 gold. podpore.

Politične stvari.

C. kr. okrajni glavarji pred državnim zborom.

Iz govora poslanca g. Pfeiferja po stenograf. zapisniku.

Ena največih napak — je rekel gosp. Pfeifer med drugim — je ta, da c. k. okrajni glavarji, posebno na Kranjskem, svojo politično oblast zlorabijo na korist sedaj vladajoči (nemško liberalni) stranki, zlasti pri volitvah. Na Kranjskem smo v tej reči doživeli britkih skušnj; še celó sodnijski uradniki trpeli so nadlegovanja, če niso hoteli potegniti z vladajočo stranko. Imel bi o tej reči mnogo povedati, a nočem visoke zbornice dalje nadlegovati. Cesar pa zamolčati nikakor ne morem, to je sledeče. Sedanja vlada kaže gotovo malo prizanašanja nasproti nemškim narodom. Toda na Kranjskem presega vse meje, kar tukaj cesarska okrajna glavarstva počenjajo. Kar ni nemško, ali kar vsaj nemški ne misli, to brez vsega srama in očitno pri vsaki priliki zasmehujejo in zaničujejo. Nekateri glavarji — upam, da jih je le malo takih! — so zbog svojega velikonemštva zgubili popolnem svoj Avstrijski čut, na kar zbornico še posebno opozorujem kot izvoljeni zastopnik Avstrijskemu cesarju vselej zvestih Slovencev. Lani pri volitvah poslancev v deželni zbor Kranjski se je eden takih glavarjev toliko izpozabil, da je nekemu srenjskemu svetovalcu rekel: „pomislite, da bi pri razpadu Avstrije vendar boljše bilo, če pride Kranjsko pod Prusa kakor pod Rusa.“ (Klici: oho, čujte, čujte!) Tistemu glavarju je nek kmet tožil, da se ne mudí toliko s napravami novih šol, ker ljudje nimajo denarjev; glavar pa ga je tolažil rekoč: „bodite mirni; mi pridemo tako ali tako pod Prusa in ta ima dovolj denarjev za vzdrževanje šol.“ (Čujte!) Gospôda, sedaj pa presodite sami, ali je tak človek sposoben za cesarskega uradnika, ki ob priliki volitev na korist nemško-liberalnim kandidatom in pri drugem uradnem svojem delovanju govori o razpadu Avstrije kot čisto gotovem bližnjem dogodku?! Jaz vsaj protestiram zoper take zastopnike cesarske vlade, kateri Avstriji očitno kopljejo grob! (Dobro, dobro na desni!)“

Ruske in Angleške finance.

Dunajska nova „Presse“ se zdaj prav marljivo peča z Ruskimi financami. Pa kako! Kar le laž in hudo-bija izduhtati more, se tû podaja po celih stranéh in to v eno mer tako, da bralec požira laž za lažjo, predno ima čas jo spoznati. „Rusija je na kantu, — bo na kantu in je bila na kantu“ — to je zmirom ista pesem. Se vé, kolikor grje se počrnijo Ruske finance, tem bolje se vstreza nasprotnikom Rusije.

Poglejmo: koliko ima Rusija pravega državnega dolgá. Državnega dolgá ima Rusija 3300 milijonov rubljev, to je v našem denarju blizo 4900 milijonov. Pa treba je pomisliti tudi to, da je Rusija samo preteklo leto morala 1 milijardo (100 milijonov) rubljev novega dolga narediti zavoljo vojske. Kake bi bile finance ktere koli druge države, če bi bila morala čez leto in dan ob svojih stroških vzdržavati armado v daljni tuji deželi, v katero se je moralo vse z dóma dovažati!

Kako prazno pa je vse črnenje Ruskih financ, temu najboljši dokaz je kurz ruskih državnih denarnih li-

stov. Na Berolinski borzi je pretekli teden 5odstotno Rusko posojilo stalo med 73 in 75 pri 100, Avstrijska štiri odstotna renta v zlatu na 59, Ogerska šest odstotna pa na 69 pri 100. Na borzi so toraj vkljub skoro nezogibljivi vojski med Rusko in Angleško in vkljub razbodbnavanju Ruskega bankerota cenili Ruski kredit še tako visoko, kakor Avstrijskega, in za blizo 20% višje od Ogerskega. In borza je o finančnem stanu Rusije podučena gotovo bolje, kakor dunajski list.

Dosledno je, da nova „Presse“, ko je tako hudo razkavsala in razdjala finance Ruske, v najlepših barvah slika finance Angleške, Da je Angleška bogata, to vé ves svet, tudi Rusi to vedó. Kaj pa je prvi vzrok temu, da se dve tako močni državi tako pisano gledate? Nič drugzega, ko materijalni interesi. Angleška je do zdaj drla in skubila ter molzla skoro ves svet. Skoro vse velikansko bogastvo narodov, kar se ga je do danes pridelalo, je šlo na Angleško. Ko se druge države boré z revščino in komaj vedó, od kod bi vzele sredstev, s katerimi bi državno gospodarstvo od meseca do meseca pokonci držale, se pa Angleška valja po velikanskem bogastvu. Kaj pa je bil prvi vir temu bogastvu? Nič drugzega, ko gola samogoltnost, ki se ne briga za ljudoljubje in za to, kar je človeško, ampak postavlja za poroštvo sreče držav in narodov edino le denar. Indija vkljub vedno vračajoči se lakoti Angležem velike davke donaša. Vsaj je znano, kako buldog z gladnimi ravná! Gladne prebivalce prepuščajo samim sebi, — saj so le „Indijanci“ (Hindu), ki lakote cepajo; to ne briga ne kakega Angleškega političnega prvaka, ne večine naroda.

Prav dobro je zasolil list „Journal de St. Petersburg“ državnemu ministru Angleškemu, ki je trdil, da Angleška mora svobodo na srednjem morji in Balkanskem polotoku braniti pred Rusijo. Omenjeni list je namreč prašal: ali pač Anglija, ki pripušča, da jej vsako leto pol milijona ljudi glada pogine, — ki je o Amerikanski vojski iz samopridstva stopila na stran onih, ki so sužnje hoteli obdržati, more stopiti pred svet kot varhinja svobode? Varhinja je Anglija pač, a ne svobode, ampak vsake spridenosti! Kjer gre za denar, za materijalni prid, ni jej nič tako svetega, da bi se ne oskrunilo. O tem bo vedela pripovedovati trgovinska pogodba z Avstrijo, ki je ravno zdaj iztekla. Pri tem bodo prišle na dan reči, pri katerih bo marsikoga — Angležev, se ve da, ne — oblila rudečica sramote.

Zato bodi rečeno tû le še to: Če po vojski z Angleško bi Rusija ne dosegla nič drugzega, kakor to, da bi ošabni, po samogoltnosti do takega velikanskega bogastva dospeli narod moralno kaznovala, bi samo s tem skazala svetu in civilizaciji veliko dobroto. Samopridni in požrešni politiki Angleški mora se vrat zaviti, ako ima kedaj obveljati na svetu stanoviten mir.

Ogersko denarno gospodarstvo.

Po četrletnem državnem računu, katerega so priobčili po vseh časnikih, so znašali dohodki zadnjega četrletja 1877. 67 milijonov in 587.394 gold., l. 1876. pa o istem času 66 milijonov in 596.338 gold., tedaj za 991.056 gld. manj; toraj bi bili prvi za isti znesek večí. Vse to je svet verjel in nikogar ni bilo, ki bi bil te številke preiskal ali vsaj pogledal, če je razloček res tak, kakor se tu kaže. Tudi bi se človek še ne čudil tako, če bi mogel misliti, da Ogerska vlada sama misli, da so te številke prave. Če bi Ogerski finančni minister s tem le Rothschildovo družbo Evropskih bogatinov za nos vodil, naj bi že bilo; tem kaka denarna zguba ne dé tako hudo. Al s takimi številkami se na-